

til dem, der ikke var i Stand til at skaffe sig det paa anden Maade. Men man søgte ogsaa gennem disse Oplysninger at faa klareret, om nu ogsaa de Penge, der var givet ud, var givet ud paa en fornuftig Maade, om de ikke havde været medvirkende til en Prisstigning paa Jorden, om det ikke var saaledes, at de, der allerede var i Besiddelse af Jord, indkasserede en Fordel, netop fordi denne Lovgivning var kommet frem. Det er ret interessant at se den Statistik, der dér fremkom; den viser flere Ting. Den viser bl. a., at naar man i 1891 enedes om den Form, som Loven den Gang fik, var det et Kompromis mellem de Konservative og de Moderate paa den ene Side og Reformpartiet og Socialdemokratiet paa den anden Side, og begge Parter mente, at de havde sejret ved Kompromisset. Man kunde maaske med nogen Ret sige, at Demokratiet havde sejret i Princippet. Demokratiets Anskuelse var den, at disse Lodder skulde være saa store, at de kunde danne Basis for en Familys Underhold, og man mente fra Demokratiets Side, at man havde sejret. De Konservative og Moderate gjorde ogsaa gældende, at de havde sejret. Deres Anskuelse var den, at Lodderne skulde være saa smaa, at de kun skulde være Basis for en Del af Familiens Underhold, saaledes at de, der fik disse Lodder, skulde arbejde hos de store Landbrugere en Del af Aaret. Af den Statistik, vi fik, med Oplysninger om Loddernes Størrelse og Bonitet, med Oplysninger om Jordpriserne dels paa Øerne, dels i Jylland og andre Oplysninger af forskellig Art fremgaar det, at Lodderne alle sammen var for smaa, at det, Demokratiet havde tilsigtet med Loven, nemlig at danne *selvstændige* Husmandsbrug, slet ikke var opnaaet. Efter Statistikken var der nemlig 73 pCt. af dem, som havde faaet Statshusmandsbrug indtil 1910, der maatte gaa ud paa Arbejde, og de maatte gennemsnitlig arbejde for fremmede 127 Dage om Aaret, det vil sige, de maatte gaa ud paa Arbejde omtrent hver Dag, hvor der overhovedet var Arbejde at opdrive. Loven var beregnet paa Landarbejdere og med dem ligestillede, og det viste sig ved en Undersøgelse, at af over 5 500 var 3 958 Daglejere, 527 Tyende, medens 956 havde andet Erhverv. Det viste sig paa den ene Side, at det, man havde tilsigtet med Loven, at Landarbejdere og med dem ligestillede kunde komme i Besiddelse af Jord, havde man opnaaet, men det viste sig paa den anden Side, at den anden Ting, man havde tilsigtet med Loven, at det skulde være selvstændige Brug, der kunde danne Basis for en Fa-

milies hele Underhold, havde man ikke naaet. Dette mærkedes ret hurtigt, og derfor begyndte dels de, der levede under Loven, dels de, der arbejdede med Loven, ret hurtigt at stille Krav til Rigsdagen om at faa dette ændret paa en eller anden Maade. Og det er for Resten ret bemærkelsesværdigt, at hver Gang Loven har været til Revision, med Undtagelse af i Fjor, har man altid spurgt dem, der er interesseret i denne Lovgivning ud over Landet. I Vinteren 1908—09 blev der holdt en Række Møder i samtlige jydsk Amter, hvor Statshusmændene var til Stede, og hvor man i Fællesskab med Amtskommissionerne drøftede Lovens Virkninger. Der blev nedsat Udvalg, der saaledes med Samvirksomhedens Bestyrelse, og en Del af de Ændringer, der skete i 1909, og som senere har vist sig at være af stor Betydning for Lovens Virkning, blev netop tilvejebragt gennem disse Møder. Jeg kan nævne en enkelt af disse, den er netop i disse Dage kommet til Anvendelse, nemlig Valgmaaden til Amtskommissionerne. Det var et Krav fra Statshusmændenes Side, at disse Valg, ved hvilke Afgørelsen af Valgmaaden tidligere ganske laa i Amtsraadenes Haand, skulde foregaa paa en anden Maade. Jeg kan nævne en anden Ting, som blev indført i 1909: Bestemmelsen om Tillægslaan. Det var et Krav fra Statshusmændenes Side, fordi de havde følt, at deres Lodder var for smaa, at de blev økonomisk afhængige af deres Omgivelser. De andre Gange har man ogsaa prøvet paa at faa Sagkundskaben i Tale. Samtlige Amtskommissioner Landet over har, hver Gang Loven var til Behandling, været samlet, og man har indbudt Ministeren, eller Ministeren har indbudt Amtskommissionerne i enkelte Tilfælde, og de har da i Fællesskab søgt at raade Bod paa de Mangler, der var ved Loven, og søgt at faa det bedste frem. Det skete under Landbrugsminister Anders Nielsen, det skete senere under Landbrugsminister Poul Christensen, og det skete ogsaa under Landbrugsminister Kr. Pedersen. Men ved Loven af 6. Maj i Fjor var den højeste Potens af Klogskab selvfølgelig alene til Stede hos Landbrugsministeren. Det kunde slet ikke tænkes, at han, trods det at jeg gentagne Gange spurgte, om det ikke var betimeligt, kunde prøve paa at indsamle Oplysninger hos dem, der stod ude i det praktiske Liv. Jeg vil indrømme, at i Aar er han gaaet et lille Skridt hen derimod, idet han nemlig har indkaldt Amtskommissionsformændene og sammen med dem drøftet, hvorledes Loven skulde se ud, men det var efter, at den